

**ПАДКО / АГЕНТСТВО США З МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ
ПРОГРАМА РЕФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ**

**ЯК СТВОРИТИ СИСТЕМУ НЕДЕРЖАВНОГО
ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЯКІЙ ДОВІРЯТИМУТЬ
ГРОМАДЯНИ**

**Підготовано компанією “ПАДКО”,
Проект реформування соціального сектору**

Грудень 1998 р.

ЗМІСТ

ЗМІСТ	1
ВСТУП	2
ЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО КОДЕКСУ ПРАВИЛ ГРИ	4
ЗНАЧЕННЯ РОЛІ БЕЗСТРОННЬОГО АРБИТРА	6
ЗНАЧЕННЯ ПУБЛІКУВАННЯ СТАТИСТИКИ І ОПРИЛЮДНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ	9
ЗНАЧЕННЯ РОЛІ ДЕПОЗИТАРІЯ	13
ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ НАЛЕЖНОГО ОБЛАДНАННЯ	14
ПІДСУМОК	15

ВСТУП

Люди тільки тоді вкладатимуть гроші в недержавні пенсійні фонди, якщо вони впевнені, що цими грошми будуть належним чином розпоряджатись, і в момент виходу на пенсію вони їх отримають. Саме органи пенсійного забезпечення і Уряд несуть відповідальність за створення системи, в яку люди впевнено інвестуватимуть свої грошові кошти. Досвід минулих років дає громадянам України всі підстави не довіряти приватним пенсійним фондам. Великі банки і пенсійні фонди зазнали невдачі, а гіперінфляція знецінила всі заощадження.

Таким чином, недовіра громадян до приватних пенсійних фондів є виправданою, тому що вони побоюються втратити свої заощадження. Ці побоювання не можна ігнорувати, і вони потребують безпосередньої уваги, якщо Україна має створити життєздатну недержавну пенсійну систему. Побоювання громадян виникають, виходячи з таких міркувань:

- У мене вкрадуть мої гроші. Я втрачу все, що я вклав.
- Грошми будуть розпоряджатись не належним чином. Ніхто в Україні не знає, як розпоряджатись грошовими коштами
- Як же я дізнаюсь про те, що моїми грошми неправильно розпоряджаються?
- З мене всі беруть велику плату за свої послуги, тому мені нічого не залишиться
- Я не знаю нічого про пенсійний бізнес. Як мені дізнатись, який фонд добрий, а який поганий?
- Хто такі ці люди, яким я збираюсь віддати мої гроші? Чи розуміють вони пенсійну справу? Який досвід є у них?
- Пенсійний фонд схоже використає гроші для допомоги своїм друзям, а не мені
- Уряд зробить так, що пенсійні фонди будуть позичати йому всі гроші
- Пенсійний фонд інвестуватиме мої гроші в нездійсненні проекти, щоб отримати високі прибутки
- Як мені дізнатись, що пенсійний фонд надає правдиві дані про суму грошей, які я маю в ньому? Як мені перевірити, що вони там дійсно знаходяться?
- Хто забезпечить здійснення пенсійними фондами своєї діяльності належним чином? Як мені дізнатись, що вони не надають мені недостовірну інформацію?
- Хто допоможе мені у випадку шахрайства з боку пенсійного фонду? Як я зможу повернути свої гроші назад?
- Чому мені взагалі потрібно заощаджувати? Уряд не здатний збалансувати свій бюджет. Як завжди, вони просто надрукують знову ще більше грошей, і всі мої заощадження знеціняться.
- Як можна вірити в те, що уряд не змінить правила і не забере собі мої гроші.

Добре розроблена система недержавного пенсійного забезпечення повинна вирішувати всі ці проблеми. Інакше, більшість громадян не буде робити внески до неї. Вони продовжуватимуть

робити заощадження в твердій валюті, інвестувати гроші за межі країни або витратити їх на власний розсуд.

У цьому звіті використовується аналогія з організацією футбольної ліги, щоб пояснити, чому громадяни не довіряють сьгоднішній системі, і що потрібно для створення системи, якій громадяни довірятимуть. Ми припускаємо, що Україна стоїть на порозі створення нової футбольної ліги, в якій всі команди належать приватним власникам. Україна вирішила, що ця нова футбольна ліга буде діяти відповідно до нових правил, які встановлюватиме уряд. Громадянам буде дозволено укладати парі щодо результатів ігор.

ЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО КОДЕКСУ ПРАВИЛ ГРИ

Якщо будь-хто збирається мати відношення до нової української футбольної ліги – гравці, глядачі чи люди, які укладають парі щодо результатів ігор – перш за все вони захочуть дізнатись про правила, за якими проходять ігри ліги. Навіть якщо деякі з організаторів нададуть усні пояснення щодо таких правил, люди все одно захочуть побачити їх письмовий примірник. Що очікують побачити в цих правилах гравці, власники команд чи учасники парі ?

- Інструкції мають бути чіткими. Після ознайомлення з ними, кожен повинен бути здатним зрозуміти, як проходять футбольні ігри в Україні.
- Правила повинні бути однаковими для кожного учасника нової ліги. Жодна команда не може мати спеціальних привілеїв порівняно з іншою командою. Такий порядок повинен однаково застосовуватись до всіх гравців.
- Повинні існувати чітко визначені штрафні санкції до тих, хто не дотримується правил.
- Повинна бути установа, яка забезпечує дотримання правил, а також всі учасники ліги повинні вірити, що така установа здійснює свою діяльність з чітким розумінням правил, без відхилень від них, демонструючи належну кваліфікацію.
- Повинна бути передбачена компенсація тим особам, які постраждали внаслідок порушення ким-небудь правил.
- Якщо є намір змінити правила, кожен матиме можливість надати свої зауваження і заперечення до внесення змін, а також кожен має бути повідомлений про те, що до правил були внесені зміни.

Уявіть собі, яким би виглядав футбол, якщо б вищезазначені умови не дотримувались.

- Якщо правила встановлені нечітко, завжди будуть виникати спори щодо їх трактування. Спорі виникатимуть між гравцями на полі, між групами болільників, а також між тими, хто уклав парі на гру. Різні групи людей можуть по-різному тлумачити правила. Арбітри перебуватимуть у скрутному становищі при прийнятті рішень, тому що правила можуть мати три або чотири тлумачення – кожне з яких відповідає змісту правил. Буде відчуватись величезний тиск щодо внесення змін до змісту правил. А якщо редакція правил залишиться без змін, багато людей вирішать не грати далі, не володіти командами або більше не робити ставки.
- Припустимо, що від однієї команди вимагається встановлювати стійки воріт набагато ширше, ніж від інших, або їй дозволяється мати більше гравців на полі, ніж іншим командам, або вона має дозвіл робити підніжки суперникам, в той час як інші ні. З такою командою ніхто не захоче грати, тому що вона мала б несправедливу перевагу. Небагато знайшлося б охочих дивитись за ходом незбалансованої гри, і ніхто не робитиме ставки на суперника такої команди.
- Якщо в правилах гри забороняється ставити підніжки, але не передбачається за це ніяких покарань, то таким правилом будуть нехтувати. Тільки положення, що встановлює покарання – вільний удар, жовта картка, червона картка – надає правилам значущості. У свою чергу гра стала б небезпечною. В той час, як болільникам може бути байдуже,

знайшлося б всього декілька кваліфікованих гравців, які мали б бажання брати участь – внаслідок зниження стандартів гри.

- Припустимо, що для підніжок були встановлені чіткі покарання, але ніхто не може дійсно примусити дотримуватись правил і видалити гравця за межі поля. У цьому випадку, покарання також стає неефективним, а гра швидко погіршилась б до стану вуличного скандалу. У футболі покарання за порушення правил можуть приймати форму вільних ударів в бік команди суперника або навіть надається право мати на полі більше гравців, залежно від серйозності порушення. Це є компенсацією команді за втрату можливості забити гол або намагання травмувати її гравця.
- Уявіть собі, що б трапилось, якби правила гри постійно змінювались. По-перше, кожному треба було б повідомити про всі зміни правил. Що б трапилось, якби зміни в правилах дозволяли б грати руками в четвер, але ніхто б про це не знав? Що б трапилось, якби правила змінювались так часто, що ніхто не міг би згадати, що дозволяється, а що ні? Що б відбувалось, якби зміни до правил не мали логіки, наприклад, відрізнялись у вівторок і неділю? Всі гравці, тренери і глядачі швидко б стали роздратованими. Окрім цього, якість футболу швидко б погіршилась.

Всі ці концепції застосовуються до пенсійної системи майже у тому обсязі, в якому вони мають відношення до футбольної ліги. Якщо не розуміти і не дотримуватись кожної з них, то ніхто не матиме бажання віддавати свої гроші до пенсійних фондів, а також жоден не захоче утворювати пенсійний фонд, за винятком тих, хто має спеціальні привілеї.

- Кожен – роботодавець, який пропонує пенсійну програму своїм працівникам, працівники і менеджери пенсійного фонду – повинні чітко усвідомлювати, як здійснює діяльність пенсійний фонд
- Всі учасники і пенсійні фонди підпорядковуються однаковим правилам
- В законодавстві повинні бути передбачені покарання за недотримання таких правил
- Ті, хто порушує правила, повинні бути покарані.
- Тим, хто зазнає збитків внаслідок недотримання ким-небудь правил, повинна бути встановлена компенсація.
- Правила повинні бути стабільними. Люди прийматимуть довготермінові рішення щодо заснування пенсійного фонду чи заощадження коштів на пенсію. Якщо правила постійно змінюються, ніхто не братиме на себе довготермінових зобов'язань.

ЗНАЧЕННЯ РОЛІ БЕЗСТРОННЬОГО АРБІТРА

Припустимо, що українською футбольною лігою прийняті чіткі правила гри. Всі їх добре розуміють, і кожен погоджується, що вони справедливі. Чітко визначені покарання і відшкодування за них. Зміни в правилах відбуваються рідко, і тільки після їх обговорення з гравцями і власниками команд. Отже, створена нова ліга і розпочинаються матчі команд. Якщо діяльність цієї нової ліги має бути успішною, система забезпечення дотримання правил, призначення штрафів і покарань повинна бути справедливою, інакше ліга все одно зазнає невдачі. Що очікується від системи забезпечення дотримання правил – діяльність арбітра і ліги?

- Арбітр повинен добре знати правила.
- Арбітр повинен мати величезний досвід проведення футбольних матчів.
- Повноваження арбітра повинні вимірюватись за певними об'єктивними чинниками, а також для призначення на цю посаду повинні бути визначені відповідні кваліфікаційні вимоги
- Він повинен встановлювати для всіх команд однакові покарання і призначати відшкодування в однакових ситуаціях (повинен бути безстороннім).
- Рішення арбітра повинні регулярно перевірятись незалежною організацією, щоб упевнитись, що він продовжує діяти відповідно до стандартів своєї роботи.
- Повинна існувати визнана, об'єктивна система оцінки арбітрів, а також порядок усунення з посади некомпетентних арбітрів або тих, хто виявився небезстороннім.
- Організації, яка наглядає за діяльністю арбітрів, слід дозволити надавати пояснення щодо тлумачення і забезпечення виконання нею окремих положень правил. Такі тлумачення мають бути об'єктом обговорення гравцями і власниками команд до моменту їх остаточного прийняття. Також має бути порядок оскарження цих тлумачень, якщо гравці і власники вважають, що вони не відповідають правилам гри.

Знову уявимо собі, як виглядала б гра, якщо ці умови не були б дотримані.

- Якщо б арбітри не знали добре правил гри, відбувалися б постійні суперечки і зупинки під час гри. Цілком ймовірно виникали б жорстокі сварки і бійки – на полі та між глядачами.
- Якщо чудовий баскетбольний арбітр, який знав правила гри у футбол, але не мав ніякого практичного досвіду, був би призначений судити футбольний матч, наслідки від цього навряд чи будуть задовільними. Навпаки, досвідчений арбітр провів тисячі матчів. Його судження щодо змісту порушення правил були б значно кращими. Він здобув би свої знання на основі власних рішень і рішень інших арбітрів, прийнятих протягом багатьох матчів. Він знав би найкращі місця на полі, щоб роздивитись порушення правил. Він знав би про невеликі хитрощі, до яких можуть вдасться гравці, щоб порушення правил лишилось непоміченим. І що ще важливо – гравці відносилися б з повагою до такого арбітра, тому що знали б про його кваліфікацію і в минулому зіграли багато матчів, які він судив. Хоч вони можуть і не погоджуватись з його рішеннями, вони будуть визнавати його професійні навички.
- За відсутності процедури відбору арбітрів з лише належною підготовкою і досвідом, а також усунення тих, хто виявляє непевність або втрату кваліфікації, погіршилася б якість і

неупередженість суддівства. Коли гравці, власники команд і арбітри знають, що рішення останніх будуть перевірятись після кожного матчу, а також існуватиме офіційний порядок оскарження неправильних рішень або усунення арбітра від суддівства матчів ліги, загальний рівень якості суддівства матчів ліги був би кращим.

- Якщо арбітр віддає перевагу одній команді перед іншою, навмисно або внаслідок погроз, ніхто не матиме бажання грати проти цієї команди. Це означало б, що правила використовувались на користь цієї команди.
- Внесення постійних змін до правил здійснювати складно. Інколи ліга повинна надавати пояснення щодо другорядних статей або публікувати окремі довідники арбітрам. Принагідним буде існування порядку для полегшення здійснення таких заходів. З іншого боку, повинен існувати механізм, який забезпечує розуміння того, що це тільки пояснення, а не зміни до правил. Всі види спорту мають механізм надання арбітрам такого виду довідників.

Отже знову, головні положення таких самих правил можуть застосуватись для справедливої і шанованої пенсійної системи. Існування перевірок і врівноважувальних механізмів для всієї регулятивної системи, а також відсутність абсолютної влади для однієї особи має велике значення. Повний контроль, але без покарання за неправильні дії, призведе до корупції.

- Регулятивні органи повинні добре знати відповідні закони.
- Регулятивні органи повинні мати великий досвід роботи з приватними пенсійними системами. Цього буде важко досягнути в Україні, тому досвідчені західні регулятивні інститути повинні бути залучені до навчання і здійснення поточної діяльності протягом певного періоду часу.
- Регулятивні органи повинні видавати свої документи в межах своїх повноважень. Водночас, існування порядку, за яким населення і зацікавлені сторони матимуть право висловлювати зауваження до них до моменту остаточного прийняття, є істотним. Наприклад, у США встановлено вимогу публікувати регулятивні документи у формі пропозицій для зауважень з боку громадськості. Після цього відбувається процес публічного обговорення, а також надається можливість висловлення зауважень у письмовій формі. Тільки після закінчення цього процесу регулятивні документи публікуються в остаточному варіанті. Також має існувати процес заміни регулятивних положень, якщо відбуваються зміни в законодавстві. Регулятивні документи завжди мають підпорядковуватись законам.
- Повинен існувати зрозумілий і доступний широкому загалу механізм, за яким регулятивні органи можуть видавати офіційні інструкції своїм працівникам і в цілому для галузі про те, як можна тлумачити певні юридичні і регулятивні положення. Процедури і процеси, використовувані регулятивними органами, не повинні складати таємницю. Вони повинні публікуватись і бути зрозумілими учасникам системи. Наприклад, порядок, процедури і посібники, які використовуються для видання ліцензій – всі вони повинні бути документами, доступними широкому загалу. Наприклад, якщо вони застосовуються до компанії, яка подає заяву на заснування пенсійного фонду, від регулятивних органів слід вимагати надати письмовий звіт з наведенням результатів на кожному етапі дослідження. Їх рішення (а також підстави для них) повинні публікуватись у вигляді документів для широкого загалу. Якщо у видачі ліцензії відмовлено, повинен існувати офіційний порядок оскарження і перевірки цього рішення в межах регулятивної організації. Якщо така скарга не прийнята, повинен бути порядок подання скарги до судових органів для остаточної перевірки, якщо заявник впевнений, що відбулось порушення його юридичних прав.

- Регулятивні організації мають велику владу і повноваження. З одного боку, вони не повинні відчувати на собі політичний тиск, тобто мати змогу приймати рішення щодо видання ліцензій, їх відкликання, накладення штрафів і та інших питань без втручання офіційних осіб. З іншого боку, повинні існувати засоби впливу на регулятивні органи, які приймають рішення на користь однієї організації порівняно до іншої, видають положення, які не входять до їх компетенції або застосовують свої повноваження не належним чином.

Одним з найважливіших чинників, які впливають з вищенаведених міркувань, є той, що жодна організація не повинна мати абсолютну владу в межах регулятивної системи. Кожний учасник повинен мати певний рівень незалежності і розподілених повноважень. Але кожний учасник також повинен бути об'єктом оскарження і перевірки його дій для уникнення зловживань своїми повноваженнями. Якщо хто-небудь зловживає довірою, яку до нього виявили, він повинен бути усунутий зі свого поста. Потрібен саме такий тип системи, якщо громадяни мають вірити своєму уряду і цілісності пенсійної системи.

ЗНАЧЕННЯ ПУБЛІКУВАННЯ СТАТИСТИКИ І ОПРИЛЮДНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Оприлюднення інформації має велике значення. Воно гарантує кожному доступність відповідної інформації. Наприклад, гравець, що розмірковує, за яку футбольну команду грати, або учасник парі, що вирішує, на яку команду зробити ставку, мали б бажання знати, які гравці грають за кожну з команд, і як вони грали в минулому. Їм також хотілося б знати, хто є тренером даної команди і який досвід він має. Цілком ймовірно, що їх би зацікавила інформація про власників цієї команди і їх фінансовий стан. Власникам, які знаходяться в скрутному фінансовому становищі, може бракувати коштів для залучення зірок.

Таким чином, інформація про стан речей є важливою. Саме процес оцінки діяльності зосереджує увагу на тих її ділянках, які є найважливішими. Процес оцінки сприяє розвитку справедливої конкуренції, забезпечує зацікавлені сторони відповідною інформацією для використання при прийнятті рішень. Оцінка також сприяє сприйняттю інформації завдяки її стандартизації і логічному впорядкуванню.

Отже, українська футбольна ліга розпочала свою діяльність. Кожен бажатиме дізнатись про стан своєї команди і окремих гравців. Цією інформацією цікавитимуться всі власники, гравці і учасники парі. Гравці команд бажатимуть дізнатись, як ідуть їх справи. Якщо вони добре грають, вони захочуть збільшення оплати праці. Власники матимуть бажання зберігати гравців, які добре грають, і замінювати тих, чия гра є незадовільною. Учасники парі бажатимуть отримати інформацію, яка допоможе їм виграти більше грошей (або менше втратити?) від зроблених ставок.

Всі ці зацікавлені сторони матимуть попит на таке:

- Публікування важливих статистичних даних. Питання, що є важливим, може стати предметом широкого обговорення.
- Точні статистичні дані, обчислені з використанням стандартизованих методів.
- Стандартне визначення термінів, які вживаються в узгодженому порядку.
- Оприлюднення методів, процедур і даних, використаних для розрахунків.
- Підготування незалежною стороною розрахунків або перевірка нею точності розрахунків, щоб гарантувати відсутність навмисних чи ненавмисних помилок.
- Послідовність застосування методології розрахунків в одному періоді часу і наступному за ним.

Відмінності в статистичних даних можуть існувати залежно від різних організацій. Особи, які роблять ставки на гру, можуть непокоїтись тільки за виграші або програші. Гравці команд можуть головним чином цікавитись лише власними статистичними показниками, а власники у першу чергу мабуть цікавитимуться прибутками. Відповідно, для різних цілей можуть вимагатись різні системи оцінки.

Давайте поглянемо на українську футбольну лігу ще раз. Які статистичні дані схоже будуть необхідними, і як вони могли б допомогти ефективній діяльності ліги?

- Виграші і програші є найважливішими статистичними показниками. Вони потрібні для визначення чемпіона ліги або критеріїв відбору для ігор з вибуттям.
- Нападаючих гравців цікавила б статистика ударів по воротах і кількість забитих голів.
- Вправному напівзахиснику мабуть було б цікаво дізнатись про кількість пасів, внаслідок яких був безпосередньо забитий гол.
- Воротарів зацікавила б кількість ударів по їх воротам і забитих голів.

Нажаль, вся статистична інформація не виключає наявності недоліків. Наприклад, якщо команда має поганий захист, дуже добрий воротар міг би пропустити більше голів, ніж воротар іншої команди, яка має кращих захисників. Гравець, який забиває багато голів, приніс би своїй команді більше користі, якби він грав частіше в пас і рідше бив по воротах. Один гравець може забивати більшість своїх голів, коли його команда вже впевнено виграє, в той час як інший забиває під час гри внічию, а ще один вражає ціль тоді, коли його команда програє один гол. Останній гравець приносить команді більше користі щодо показників виграш/програш, ніж інші. Спрощена оцінка забитих голів на дає можливості достовірно ознайомитись з цією важливою інформацією.

Поведінка гравців дуже часто безпосередньо залежить від тих показників, які оцінюються. Якщо команда винагороджує гравців лише за кількість забитих м'ячів, тоді це спонукає їх до виявів егоїзму і намагання забити якомога більше голів. Однак, якщо ця ж команда у першу чергу винагороджує гравців за кількість виграних матчів, швидше за все вони віддадуть перевагу гри в пас і досягненню переможного рахунку. Відповідно, важливе значення має дуже обережне прийняття рішення щодо видів інформації, яка буде оцінюватись, і як вона буде оцінюватись.

Як же це застосовується до пенсійної системи? Що слід оцінювати і оприлюднювати? Хто буде проводити оцінку?

- Найбільш основною статтею для оприлюднення є інформація власне про пенсійні фонди. Якщо учасникам дати дозвіл вибирати серед пенсійних фондів, вони повинні бути забезпечені всією відповідною інформацією для того, щоб зробити свій вибір. Як же може учасник вибрати найкращий фонд, якщо він не знає про результати його інвестиційної діяльності в минулому. Це означає, що регулятивна організація повинна публікувати інформацію про будь-який ліцензований пенсійний фонд. Звіт про видачу агентством ліценцій теж повинен публікуватись. Ця інформація повинна включати перелік засновників фонду, інформацію про фінансовий стан фонду, включаючи копії висновків аудиторських організацій. Примірники звітів про інвестиційну політику фонду теж потрібно оприлюднювати, щоб учасники знали, як планує фонд вкладати грошові кошти, які він отримує.
- Далі, учасники захочуть дізнатись про те, як керівні працівники фонду виконували свої обов'язки в минулому. Чи мали вони успіх в отриманні доходу для учасників фонду? Скільки років складає досвід їх роботи? Яку ставку доходу вони отримували від інвестування? Як це можна порівняти з іншими фондами? Який рівень ризику вони приймали на себе, щоб отримати такий дохід?
- Окрім цього, для забезпечення оприлюднення інформації учасникам також велике значення має упередження публікації перекрученої інформації. У зв'язку з цим правила повинні обмежувати певні види рекламної діяльності. Наприклад, фондам не слід дозволяти надавати гарантії щодо певних ставок доходу чи обіцяти неодмінне отримання необгрунтовано високих доходів.

- Більшість країн регулярно публікують загальні статистичні дані про стан пенсійної галузі в цілому. Ці статистичні звіти, складені за встановленою формою, є важливими для урядових політиків, а також надають загальну інформацію широким колам населення. Наприклад, дані про чисельність платників внесків і загальну суму внесків, перерахованих до кожного фонду, слід публікувати щорічно. Інша інформація для оприлюднення повинна включати чисельність нових учасників, чисельність людей, які перераховують свої пенсійні заощадження до і з кожного фонду, загальну суму активів фонду тощо.

Після вибору учасниками свого фонду їм слід регулярно отримувати інформацію про надходження до фонду і його фінансовий стан. Учасники повинні постійно приймати рішення, чи залишатися в цьому фонді, перейти в інший фонд або повністю припинити робити внески: Це означає, що їм вчасно повинна повідомлятися така інформація:

- Дані про суму грошових коштів на рахунку учасника у письмовому вигляді і зміни, що відбулись у залишку на рахунку з моменту отримання останнього звіту.
- Будь-яка негативна інформація про фонд: призупинення дії його ліцензії або проведення розслідування його діяльності, юридичні негаразди його засновників у зв'язку з діяльністю фонду або внаслідок здійснення ними іншої діяльності.
- Інформація про ставку доходу, отриману всіма фондами. В ідеальному варіанті ставку доходу слід порівнювати з іншими фондами, які здійснюють подібну інвестиційну діяльність. Суми доходів також слід врегульовувати для відображення обсягу ризику, який приймав на себе фонд.
- Зміни в структурі власності і фінансовому стані фонду

Також важливим є застосування послідовної методології для обчислення ставок доходу. Це повинні бути загально встановлені правила для обчислення ставок доходу у встановлені періоди часу, і розміри доходів для всіх фондів повинні обчислюватись за однаковими правилами. Якщо фонди мають можливість самостійно вибирати періоди часу і формули обчислення, вони будуть маніпулювати обчисленнями, щоб зробити свої доходи якомога вищими. Це може зробити уявлення про реальну діяльність фондів перекрученими. Розміри доходів повинні обчислюватись фондами, а потім перевірятись зовнішнім аудитором, або обчислюватись і публікуватись регулятивною організацією.

Важливим чинником для учасників є також впевненість в достовірності опублікованої інформації. Як же учасник пенсійного фонду дізнається про те, що фінансова звітність його пенсійного фонду є достовірною? Тільки тоді, коли регулятивний орган вимагає підготування цієї фінансової звітності за встановленими правилами, а також забезпечує їх дотримання. Звітність повинна складатись спеціалістами за загальними стандартами бухгалтерського обліку – міжнародними і внутрішніми для України.

Далі, фінансова звітність повинна перевірятись об'єктивною незалежною бухгалтерською компанією. Потрібно, щоб ця компанія не тільки перевіряла правильність складення фінансової звітності, але й здійснювала фізичну перевірку для підтвердження фактичного існування відображених в ній активів. Представники компанії відвідають банк або бюро реєстрації активів і перевіряють, чи дійсно активи знаходяться там і зареєстровані на ім'я фонду. Потім аудиторська компанія підготує офіційний аудиторський звіт про результати своєї перевірки і надасть висновок щодо правильності складення фондом фінансової звітності та достовірності відображення в ній його фінансового стану, а також зробить відповідні на її думку зауваження. В більшості країн

інвестори можуть притягнути аудиторів до судової відповідальності, якщо вони не виконують свою роботу належним чином. Знову наголошуємо – система перевірок і врегулювань існує для того, щоб значною мірою зменшити можливість для появи корупції і розкрадання. Для завоювання системою довіри учасників це є життєво важливим питанням.

ЗНАЧЕННЯ РОЛІ ДЕПОЗИТАРІЯ

У новій футбольній лізі гравці команд мабуть будуть дуже зацікавлені в отриманні заробітної плати. Як би там не було, а ліга є новою, команди знаходяться в приватній власності, та й власники повинні були витратити чималі кошти на будівництво стадіонів, придбання спортивної форми і обладнання, виробництво квитків та інші потреби. Гравці можуть поцікавитись, чи є в їх власників гроші, щоб виплатити заробітну плату, чи не заберуть вони весь дохід і втечуть з країни. Як можна вирішити таку проблему?

Одним з шляхів вирішення є прийняття на роботу особи для нагляду за грошовими коштами і захисту інтересів гравців. Наприклад, можна встановити порядок, за яким всі доходи від продажу квитків і атрибутики не надходять на банківський рахунок власника команди. Навпаки, вони перераховуються на банківський рахунок незалежної сторони – депозитарія, який отримує всі гроші і сплачує всі рахунки. Депозитарій перевіряє всі рахунки перед їх оплатою. Він також відповідає за правильність оформлення рахунків.

Використання посади депозитарія має однакове значення для приватної пенсійної системи. Учасники швидше за все довіряли б тій приватній пенсійній системі, яка б мала у своєму складі депозитарія для захисту їх інтересів:

- Депозитарій отримує внески від учасників, а не з пенсійного фонду. Це означає, що фонду нелегко поцупити ці гроші.
- Депозитарій є повністю незалежним від пенсійного фонду або компанії з управління активами. Його першочерговою функцією є захист інтересів учасників пенсійного плану.
- Депозитарій має великий досвід управління грошовими коштами за дорученням інших осіб, а також займався професійно цією діяльністю тривалий час.
- Депозитарій має бути платоспроможним і зобов'язаний придбати страховку для виконання своїх функцій.
- Депозитарій перевіряє і затверджує всі рахунки до їх оплати. Це дає учасникам впевненість у тому, що пенсійний фонд не може використовувати активи для оплати непередбачених витрат.
- Депозитарій фізично володіє всіма активами. Учасники знають, що пенсійний фонд не може забрати акції і облігації і втекти з країни.
- Депозитарій здійснює виплати учасникам пенсійного плану після їх виходу на пенсію.
- Існує регулятивний орган, який відповідає за перевірку виконання роботи депозитарієм і аудит фінансових результатів

За такої структури є набагато більша ймовірність того, що учасники пенсійного плану робитимуть внески до добровільних пенсійних фондів, ніж у випадку, коли відповідальність за їх гроші несе власне пенсійний фонд. Їм відомо, що є особа, яка захищає їх інтереси. Це є ще одним прикладом застосування принципу перевірок і врегулювань. Діяльність всіх організацій перевіряється незалежною стороною для гарантії правильного виконання ними своїх функцій.

ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ НАЛЕЖНОГО ОБЛАДНАННЯ

Для того, щоб грати у футбол, або щоб регулятивна організація здійснювала оцінку виконання роботи чи оприлюднювала статистичні дані, постає необхідність мати належне обладнання. Навіть найталановитіша футбольна команда в світі не змогла б добре грати, якщо не мала б відповідного обладнання для гри. Уявіть, що гравці футбольної команди грають без бутс або в ділових костюмах. Уявіть собі намагання провести футбольний матч на наполовину недобудованому стадіоні. Тут не тільки постраждала б власне гра, гравці і болільники піддавалися б невиправданому ризику зазнати травм. До того ж, якщо від команди вимагається подання базових статистичних звітів лізі, тоді їй будуть потрібні комп'ютери та інше обладнання для ведення електронних баз даних і вчасної передачі керівництву ліги необхідної інформації.

Здійснення діяльності у сфері пенсійного бізнесу без належного обладнання є однаковою мірою небезпечним – незважаючи на те, що в цьому випадку травми є радше фінансовими, а не фізичними. Що означає правильне обладнання для приватної пенсійної системи України? Без сумніву, комп'ютери, мережі і програмне забезпечення є ключовими компонентами. Кожен пенсійний фонд повинен бути здатним вести облік всіх внесків і коштів на рахунках окремо по кожній особі, яка бере участь в його програмі. Також, пенсійні фонди повинні мати можливість здійснювати контроль за загальною сумою активів учасників, а також вартістю цих активів кожного дня. Окрім цього, пенсійний фонд повинен здійснювати власний бухгалтерський облік, виплачувати заробітну плату, сплачувати соціальні податки, тощо. Нарешті, він повинен надавати всю необхідну інформацію на вимогу регулятивних органів. У фонді повинні працювати люди, які мають відповідну кваліфікацію з бухгалтерського обліку, інвестування, аудиту, депозитарної діяльності та інших професій.

Регулятивним органам також потрібні комп'ютери і програмне забезпечення для отримання даних з пенсійних фондів і складення необхідних звітів. Їм також потрібне програмне забезпечення для аналізу фінансової звітності і визначення фондів, які можуть зазнати фінансових ускладнень. Обладнання для комп'ютерних мереж, яке дозволяє фондам, депозитаріям, компаніям з управління інвестиціями та іншим надсилати інформацію регулятивній організації в електронному вигляді, також потрібне.

Ні якому разі цей перелік не є вичерпним. І пенсійній галузі, і регулятивним організаціям потрібно багато спеціалізованих видів комп'ютерного обладнання і програмного забезпечення для супроводу безпечної і надійної пенсійної системи. Великий обсяг інформації може також передаватись через модеми і телефонні лінії. Все це обладнання потрібно придбати і встановити, програмне забезпечення потрібно написати і перевірити, а випробування і схвалення всієї системи повинні здійснюватись до того, як пенсійна система зможе виконувати свої функції належним чином. Не грайте у футбол на недобудованому стадіоні.

ПІДСУМОК

Єдиним шляхом для створення життєздатної пенсійної системи в Україні, яка здатна завоювати і підтримувати довіру населення, є побудова всієї системи повністю доступною, а також здатною продемонструвати учасникам своїми діями, а не на словах, як вона захищає їх інтереси. Її головними компонентами є:

- Належним чином розроблені закони і регулятивні акти.
- Професійні, незалежні, досвідчені регулятивні організації.
- Правила, які вимагають повного оприлюднення інформації учасникам пенсійної системи.
- Засоби, за допомогою яких учасники можуть захистити свої права.
- Належна система перевірок і врегулювань, яка гарантує, що жодна особа чи організація не має абсолютної влади або контролю.
- Належним чином побудована і випробувана інфраструктура для супроводу системи.

Без цих елементів є висока ймовірність того, що діяльність приватної, добровільної пенсійної системи в Україні не буде успішною.